

Nationalnyckelns andra mossvolym

Nationalnyckelns andra mossdel, som avslutar de akrokarpa mossorna, har nyligen kommit ut. Totalt ska mossorna behandlas i fem volymer, och det är med stor spänning och nyfikenhet man öppnar denna andra del. Är ambitionsnivån lika hög som i den första delen, och hur har författarna lyckats hantera de stora och svåra släktena i denna volym?

Först konstaterar man att layout och utformning inte skiljer sig mycket från den första volymen – endast vissa smärre justeringar har gjorts. Man märker också genast att målet när det gäller att förklara, illustrera och beskriva knappast förändrats, snarare är denna volym ännu mer påkostad och välgjord än den första. Naturligtvis följer florans det senaste accepterade namnskicket. Vi har länge saknat en svensk mossflora som använder dessa senaste rön inom mosstaxonomin. Det rör sig om relativt stora och omfattande namnförändringar – speciellt på släktesnivå jämfört med existerande floror, och i denna volym finner vi stora namnbyten inom framförallt ordningen Pottiales. Till exempel återfinns numer flera arter i det gamla släktet *Tortula* i det ”nygamla” släktet *Syntrichia*, medan alla arter i det gamla släktet *Pottia* har flyttats till andra släkten, till exempel till släktet *Tortula*. Tidigare har det således funnits flera möjligheter till missförstånd när man talar om arter inom dessa släkten, och i och med denna volym av Nationalnyckeln kommer nu dessa nya namn att slå igenom.

Varje släkte inleds med en sammanfattning av släkteskaraktärer – de svårbestämda med en mer utförlig sådan. I texten finner vi också särskilda anvisningar för bestämningsarbetet. Dessa rader uppmärksammar läsaren på vilka svårigheter som är speciella för släktet, och innehåller också tips på hur man lättast går till väga i

bestämningsarbetet. Nycklar finns till alla arter från och med släkte, men vi får vänta på nycklar till släktena. En styrka hos släktesnycklarna är att de inte

enbart innehåller släktets arter utan även nycklar ut förväxlingsarter i närstående släkten. Detta illustreras särskilt väl i exempelvis släktet *Tortula* med flera alternativ i nycklarna. Varje art beskrivs som tidigare utförligt i text tillsammans med en karta som visar artens utbredning i Norden. Dessa utbredningskartor är i allmänhet utmärkta, och visar artens nuvarande kända utbredningsstatus. Precisionen på utbredningen kan ifrågasättas ibland, till exempel finns vridmossa *Trichostomum tenuirostre* dokumenterad från Skåne men utbredningskartan visar annorlunda, och kornskruvmossa *Syntrichia papillosa* upplevs vara vanligare i de sydvästra delarna av Sverige än vad de få prickarna på utbredningskartan indikerar. Detta är dock bagateller i sammanhanget.

Bildmaterialet i boken är mycket imponerande, och det är just detta som gör Nationalnyckeln speciell och så väl värd ett inköp. Ambitionsnivån och kvalitén på bildmaterialet i detta andra band är om möjligt ännu högre än i det första. Flera arter blir illustrerade på en helsida, och det känns som om bilderna nu får ta större utrymme. Bilderna inbjuder till att öva sig på att bestämma mossor från länstolen. Det finns rikligt med bilder som visar på detaljer som är svåra att beskriva i text. Speciellt viktigt blir bildmaterialet för de många små arterna. Att i enbart text beskriva små karaktärer som till exempel kapseltändernas ornamentering eller hårspetsars tandning är knivigt – en bild ger snabbt och tydligt rätt information. Föredömliga

exempel på bildillustrationer är basalmembranen för *Aloina*-arterna och *Bryum*- och *Orthotrichum*-arternas peristomdetaljer. Andra exempel på nytänkande är att i bild visa skillnaden i bladform, som till exempel i släktet *Didymodon*, och blåfärgningen hos vissna, uppblötta blad hos blå stjärnmossa *Mnium blyttii*. Frikostigheten med bilder gör att man ibland önskar sig ännu fler. Varför i nycklarna omtala vikten av hanbladens form hos källmossorna *Philonotis tomentella* och *P. fontana* men sedan inte visa detta i bild? Man blir aldrig nöjd!

Denna volym innehåller flera traditionellt svåra släkten, till exempel *Bryum*, *Orthotrichum* och *Pohlia*. Chanserna att lyckas med en säker bestämning av en art i något av dessa släkten har ökat väsentligt med de nya bestämningsnycklarna. Det notoriskt svåra släktet *Bryum* har en utförlig släktetext med tips på vilka grupper i släktet som är lättast att börja med, och i flera fall finns specialnycklar. Allt detta kommer att underlätta bestämningsarbetet, och samtidigt utgöra en inspirerande inkörspport till de komplicerade släktena.

Texten har noggrant fackgranskats av en rad nationella och internationella experter. De utländska kan knappast haft möjlighet att granska den svenska texten, men man förmodar att såväl de engelska artnycklarna som den övergripande framställningen med "key facts" har nagelfarits. Detta garanterar naturligtvis volyvens tillförlitlighet.

Denna del av Nationalnyckeln är absolut oundgänglig för såväl mossamatören som fackmannen. Skaffa den och använd den! Synd att det nu verkar dröja innan nästa efterlängtrade del, som behandlar de pleurokarpa mossorna, kommer ut.

✿ GERHARD KRISTENSSON

Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna.

Bladmossor: Kompaktmossor – kapmossor

Tomas Hallingbäck, Niklas Lönnell, Henrik Weibull 2008.

Utgiven av ArtDatabanken, Uppsala. 504 sidor. ISBN 978-91-88506-645-1. Pris: ca 300 kr.

Karplantefloraen i Engerdal

En lokalflora över en norsk kommun, kan det vara något? Javisst!

Om kommunen är stor som två tredjedelar av Blekinge och gränsar till Dalarna och Härjedalen så blir det högtintressant läsning även för oss.

Floran över Engerdals kärlväxter utgör ett manifest över mer än femtio års växtletarmöda i en karg och glesbefolkad trakt där skog, myr och fjäll dominerar. Resultatet är en vacker bok med arttexter som behandlar kulturbotanik, variation, ståndorter, höjdgränser, utbredning med mera.

De flesta arter illustreras med foton tagna inom kommunen, och för 259 arter finns utbredningskartor med markeringar i UTM-baserade 10×10 km-rutor.

I en sextiosidig inledning beskrivs naturförhållanden, florans utforskning och vegetationens drag i allmänhet. Boken ger ett gediget intryck, men så har också författaren haft ett nära samarbete med Norges ledande botaniker.

Denna magra och lokalkontinentala gränstrakt besöks sällan under våra Norgeexkursioner, men det är ändå mycket tillfredsställande att bläddra i Engerdalsfloran. För den som botaniserar i norra Dalarna och Härjedalen finns naturligtvis mycket information att hämta, och faktiskt bör alla som intresserar sig för floran i nordvästra Svealand och sydvästra Norrland ha boken som bredvidläsning.

✿ STEFAN ERICSSON

Karplantefloraen i Engerdal

Leif Galten 2008.

Eget förlag. 304 sidor. ISBN 978-82-303-1018-2. Kan köpas nätvägen via Amneus Boghandel i Røros (www.amneus.no). Pris: 278 norska kronor + porto.

